

ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА ТА
АРХІТЕКТУРИ

Економічний простір

Збірник наукових праць
(www.eprostir.dp.ua)

№ 104

Дніпропетровськ
ПДАБА
2015

УДК 336
ББК 65.01
Е 45

Друкується відповідно рішення Вченої Ради
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.
(Протокол №7 від 29.12.2015 р.)

Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації 279/3
видано Міністерством юстиції України 17.05.07р.

Науковий збірник «Економічний простір» включено до спеціалізованого
Переліку ВАК України з економіки (Наказ МОНУ №1081 від 29.09.2014р.)

Збірник включений до міжнародних наукометричних баз даних
INDEX COPERNICUS – з жовтня 2012р. :

<http://journals.indexcopernicus.com/+,p3843,3.html>

Российский индекс научного цитирования (РИНЦ) – з грудня 2013р.:

http://elibrary.ru/title_about.asp?id=41282

Головний редактор:

доктор економічних наук, професор Орловська Юлія Валеріївна.

Редакційна колегія:

д.е.н. Іванов С.В.,

д.т.н, заслужений діяч науки

д.е.н. Коломицева О.В.,

і техніки України Большаков В.І.,

д.е.н. Максимова Т.С.,

д.е.н. Божанова В.Ю.,

д.е.н. Поповиченко І.В.,

д.е.н. Вакульчик О.М.,

д.е.н. Стукало Н.В.,

д.е.н. Верхоглядова Н.І.,

д.е.н. Уманець Т.В.,

д.е.н. Дубницький В.І.,

д.е.н. Задоя А.О.,

д.е.н. Чимшит С.І.,

д.е.н. Залунін В.Ф.,

д.е.н. Чужиков В.І.,

д.е.н. Шейнфілде М.

Е 45 Економічний простір: Збірник наукових праць. – №104. –
Дніпропетровськ: ПДАБА, 2015. – 260 с.

В збірнику розглядаються сучасні проблеми просторових економічних систем, сталого екологозбережувачого розвитку економіки, інноваційних процесів макро і мікрорівня, кластерних форм організації бізнесу, ресурсозбереження, фінансових та інвестиційних аспектів економічного зростання, ефективності регуляційних дій органів державного управління та місцевого самоврядування.

Окремої уваги в збірнику набувають питання підвищення якості освітянських функцій вищих навчальних закладів, ролі освіти в постіндустріальному суспільстві.

Для студентів, аспірантів, науковців, викладачів, представників органів державного управління та місцевого самоврядування.

УДК 336

ББК 65.01

© ПДАБА, оформлення, 2015

ЗМІСТ

**ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА
ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ**

<i>Тимошенко О.В., к.е.н.</i> ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА У СИСТЕМІ НАУКИ ПРО ЕКОНОМІКУ: ОСНОВНІ НАУКОВІ ШКОЛИ.....	5
--	---

**МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА І ЗМІНИ
ГЕОЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ**

<i>Іванов С.В., д.е.н., Захарченко Н.В., к.е.н., Швецова А.А.</i> АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ....	20
<i>Корнієнко О. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕТАПУ МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	28
<i>Литвин М. В., к.е.н., Губанов А.П.</i> ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ, В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ СОТ.....	44

**ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

<i>Валуйський І.А.</i> СПЕЦИФІЧНІ НЕБЕЗПЕКИ МОДЕЛЕЙ ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	57
<i>Великсар Т.І.</i> ПІДПРИЄМСТВО ЯК СУБ'ЄКТ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	68
<i>Вечеров В.Т., д.т.н., Орловський Є.С.</i> ЕКОЛОГІЧНЕ ЖИТЛОВЕ БУДІВНИЦТВО: СУТНІСНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРИНЦИПИ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ.....	79
<i>Кулінська А.В., к.держ.упр.</i> ОБСТАВИНИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЗМІЦНЕННЯ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	92
<i>Кучеренко Є.В.</i> СПОЖИВАННЯ ТА ДОХОДИ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ: СТРУКТУРА, ДИНАМІКА ТА ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО - ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК.....	102
<i>Літовченко С.В.</i> АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ У СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНАХ У ПОРІВНЯННІ З ІНШИМИ РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ.....	110
<i>Маловичко С.В., к.е.н.</i> СТРАТЕГІЇ ПРОСУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПЕРСОНІФІКОВАНИХ ПРОДУКТІВ НА РИНОК ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ.....	127
<i>Свистун Л. А., к.е.н., Рожко А. А.</i> ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ.....	134

УДК 330.3

**ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ
ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ**

Свистун Л. А., к.е.н.

Рожко А. А.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

У статті досліджено основні тенденції та ключові характеристики інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки України та здійснено огляд її продовольчої безпеки. Проаналізовано інвестиційні процеси в аграрному секторі протягом 2010 – 2014 років та виявлено позитивну тенденцію щодо зростання обсягів капітальних інвестицій в сільське господарство й негативну щодо скорочення обсягів прямих іноземних інвестицій. Розглянуто чинники, що сприяють розвитку аграрного сектору економіки країни та фактори, що перешкоджають збільшенню виробництва й нарощуванню експорту. Виявлені перспективи регіону Перської затоки, як одного з стратегічних напрямів реалізації експортного потенціалу вітчизняного аграрного сектора. Акцентовано увагу на Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, що може в перспективі створити умови для активізації інвестиційних процесів в галузі та забезпечити продовольчу безпеку держави.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, продовольча безпека, аграрний сектор, експортний потенціал.

UDC 330.3

**INVESTMENT PROCESSES IN THE AGRARIAN SECTOR OF
UKRAINIAN ECONOMY IN THE CONTEXT OF PROVIDING OF HER
FOOD SAFETY**

Svistun L., Ph.D in Econ.Sc.

Rozhko A.

Poltava national Technical University named after Yuri Kondratyuk

The main trends and key characteristics of investment processes in the agrarian sector of Ukraine were researched in the article. The review of Ukrainian food safety was conducted. Investment processes in an agrarian sector during 2010 - 2014 were analyzed. The positive trend of growth capital investments in agriculture and the negative trend of reducing foreign direct investment were defined. Factors contributing to agricultural sector development and preventing factors of production and exports increasing were considered. Perspectives of Persian bay region were reasonable, as one of strategic directions of agrarian sector export potential realization. Attention on Conception of the Government special purpose program of agrarian sector development on a period to 2020 was accented. It can make terms for activation of investment processes in agrarian sector and prospects to provide state food safety in the future.

Keywords: investments, investment activity, food safety, agrarian sector, export potential.

© Свистун Л. А., к.е.н., Рожко А. А., 2015

Актуальність проблеми. В сучасних умовах господарювання однією з основних проблем аграрного сектора економіки України є недостатність залучення інвестиційних ресурсів, необхідних для модернізації галузі та забезпечення на цій основі виробництва конкурентоспроможної продукції. Внаслідок значної кількості збиткових підприємств і низького рівня норми прибутку аграрного виробництва порівняно з іншими секторами економіки, повільного обороту виробничого капіталу, зумовленого диспропорцією між часом виробництва та робочим періодом, недостатньої захищеності прав інвесторів, спостерігається низький рівень інвестування аграрного сектора економіки, що стримує процес його модернізації і нарощування обсягів виробництва аграрної продукції. В таких умовах виникає необхідність обґрунтування заходів державної політики, орієнтованих на активізацію інвестиційних процесів у галузі, що створить умови для формування продовольчої безпеки країни.

Аналіз останніх наукових досліджень. Вагомий внесок у теорію і практику забезпечення продовольчої безпеки України внесли такі фахівці, як Д.А. Міщенко, О.В. Скидан, Ю.І. Лисогор [1,2]. Основні сучасні наукові концепції у сфері інвестиційної діяльності, зокрема в аграрному секторі економіки, викладені у наукових працях таких вітчизняних дослідників, як М.Л. Ніжніков, Г.Є. Павлова, А.В. Слюсаренко [3,5,6]. Дослідження зазначених вчених охоплюють широкий спектр питань, пов'язаних з ефективним залученням іноземних інвестицій, формуванням сприятливого інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки та ін. Однак, актуальною залишається проблематика активізації інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни, що потребує подальших досліджень.

Мета роботи: дослідження стану і динаміки розвитку інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки України за 2010 – 2014 роки, а також перспектив їх розвитку з метою забезпечення продовольчої безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрний сектор України, базовою складовою якого є сільське господарство, формує продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки й створює соціально-економічні умови сільського розвитку.

Незважаючи на пильну увагу до проблеми продовольчої безпеки з боку світової спільноти, вона не тільки не вирішена, а й суттєво погіршилася в умовах глобалізації, у зв'язку з чим уточнення концепції продовольчої безпеки сьогодні є одним з найактуальніших завдань. Продовольча безпека розглядається як один з основних елементів національної безпеки держави, що забезпечують її автономність і незалежність від інших держав.

В останні роки на світових ринках спостерігається дефіцит ряду сільськогосподарських культур і, звісно, зростання цін на продукти харчування. Ці негативні тенденції досягли таких масштабів, що в багатьох країнах світу стурбовані питаннями продовольчої безпеки. Тому важливо здійснити огляд продовольчої безпеки України з метою визначення рівня незалежності по ряду параметрів продовольства.

Аналізуючи індикатор «Харчова поживна цінність раціону людини» констатуємо, що у 2014 році вона була на 30 ккал нижчою, ніж у 2013 році. Разом з тим, показник на 17,6 % перевищує встановлений граничний критерій для цього індикатора (2500 ккал). Лівову частку калорій, понад 71%, українці отримують від продукції рослинного походження. Натомість, частка продукції тваринництва є незначною – 28,9 %, що в 1,9 рази нижче від встановленого граничного критерія (55%). Щодня житель України споживав в середньому 104,3 грами протеїнів, що фактично відповідає середньому рівню розвинених країн.

У 2014 році загальні сукупні витрати одного домогосподарства склали 4048,89 гривні на місяць, із яких витрати на харчування – 2170,29 гривні. Отже, індикатор економічної доступності становив 53,6 % при його 60-ти відсотковому граничному критерії.

На рисунку 1 представлені розрахунки індикатора продовольчої незалежності за групами продовольства у 2013 – 2014 роках. Як і у попередні роки, у 2014 році задоволення потреб населення у продовольстві, у межах його купівельної спроможності, здійснювалося, переважно, за рахунок продукції вітчизняного виробництва. При цьому, по трьох групах продовольства частка імпорту перевищувала встановлений 30-ти відсотковий граничний критерій для цього індикатора. Найвищий рівень імпортозалежності – 75 % – відмічався по групі «риба і рибопродукти», оскільки 90 % імпортних поставок припадає на види риб, які видобуваються виключно у водах морських економічних зон інших держав, що пов'язано з особливостями їх біологічного циклу.

Перевищення граничного критерія по групах «фрукти та ягоди» та «олії рослинні», обумовлено імпортом екзотичних видів фруктів та тропічних олій, які не культивуються (виробляються) в Україні, але користуються активним попитом на внутрішньому ринку [12].

Однак, незважаючи на те, що Україна значною мірою незалежна по ряду параметрів продовольства, є ряд проблем, серед яких найбільш вагомі пов'язані із технічним забезпеченням аграрного сектору, інвестиційними проектами, які впроваджуються у цій області, пріоритетними напрямками в зерновому господарстві, овочівництві й тваринництві, застарілістю виробничих потужностей переробних підприємств, закупівель необхідних засобів виробництва [1].

Рис.1. Індикатор продовольчої незалежності за групами продовольства у 2013 – 2014р*

*складено авторами за [12]

Одним з наслідків недостатнього рівня інвестування в сільське господарство є низькі темпи зростання аграрного виробництва порівняно зі зростанням попиту. За останні два десятиліття у багатьох регіонах світу темпи зростання врожайності знизилися – насамперед в країнах, у яких було зафіксовано зростання врожаїв за часів «зеленої революції». Згідно підготовлених прогнозів ОЕСТ і ФАО «Прогнози розвитку сільського господарства в 2011 – 2020 роках», зростання світового сільгоспвиробництва в поточному десятилітті складе лише 1,7% порівняно з 2,6% за минулі 10 років. Недостатні або неефективно розподілені державні інвестиції в сільське господарство, разом з

помилковими стратегіями, також призвели до витіснення дрібних землевласників та сімейних ферм з ринку.

За оцінками ФАО, сільгоспвиробництво, переробка та збут сільгосппродукції потребують чистих інвестицій в обсязі 83 млрд. дол. США щорічно лише для того, щоб задовольнити зростаючі потреби в продовольстві у зв'язку зі збільшенням населення у світі. У червні 2011 року «The Global Harvest Initiative» представила власні оцінки, згідно з якими необхідно щорічно інвестувати 90 млрд. дол. США в розвиток сільського господарства для того, щоб підвищити продуктивність і забезпечити продовольством населення Землі в 2050 році [9]. Для вирішення цих проблем необхідним є збільшення розмірів й поліпшення якості інвестицій в галузь. Обсяг ресурсів, які наразі спрямовуються в аграрний сектор, насамперед в сільське господарство, є недостатнім для вирішення існуючих і майбутніх проблем. Це переважно стосується досліджень і технологій в сільському господарстві, розширення та управління людським капіталом, поліпшення стану природних ресурсів. Серйозні проблеми існують також у сфері інфраструктури, включаючи енергозабезпечення сільських територій, зрошення, обробку та зберігання зібраного врожаю, переробку і транспортування [2].

Дослідження динаміки інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки України показує, що протягом останніх років посилилась позитивна тенденція щодо зростання обсягів капітальних інвестицій в сільське господарство (рис.2).

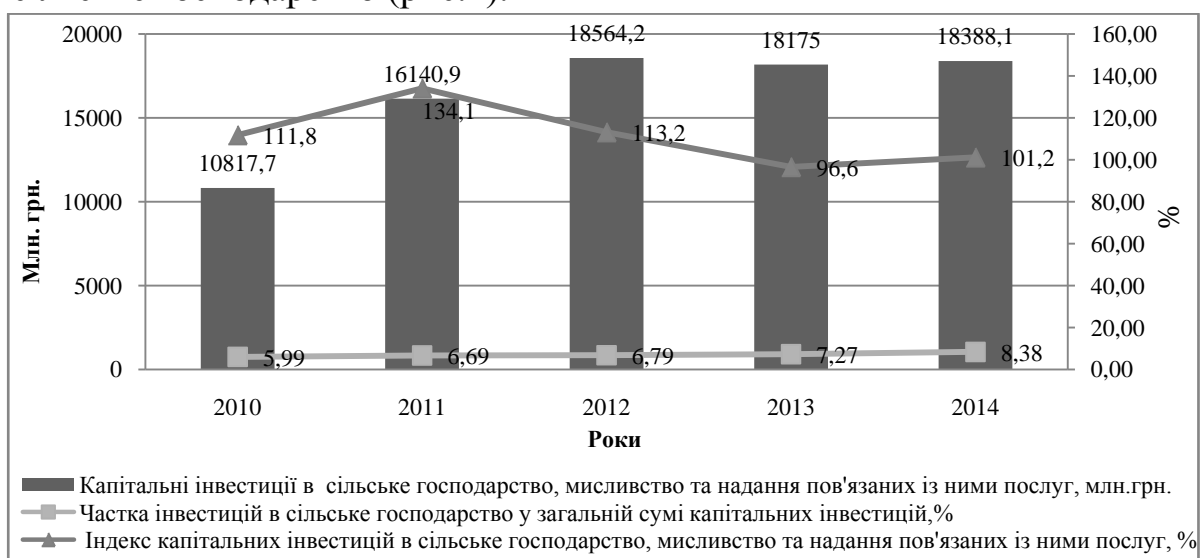

Рис.2. Динаміка капітальних інвестицій в сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг, млн.грн. *

*складено авторами за [10]

Протягом 2010 – 2014 років обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство зріс на 70% і у 2014 році становив 18388,1 млн.грн. Позитивним є зростання частки інвестицій в сільське господарство в загальній сумі капітальних інвестицій протягом 2010 – 2014 років. Проте основним джерелом інвестування галузі залишаються власні кошти підприємств і організацій.

Обсяг прямих іноземних інвестицій в сільське господарство у 2014 році становив 594,1 млн. дол. США, що на 24% менше порівняно з 2013 роком, що може свідчити про зниження інвестиційної привабливості галузі для іноземних інвесторів (рис.3). Негативним є скорочення частки сільського господарства в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій в Україну протягом 2010 – 2014 років, що свідчить про наявність більш привабливих галузей економіки (наприклад промисловість) в які інвестори готові вкладати фінансові ресурси з метою одержання інвестиційного доходу.

Рис.3. Динаміка прямих іноземних інвестицій в сільське, лісове та рибне господарство, млн. дол. США*

*складено авторами за [10]

В розрізі аналітичного дослідження доцільним є ознайомлення з географією прямих іноземних інвестицій в сільське господарство України. Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій в сільське господарство забезпечує Кіпр, хоча в основному це внутрішні інвестиції компаній, які зареєстровані в офшорній зоні Кіпру. Проте, у 2014 році обсяг інвестицій з Кіпру скоротився на 37% порівняно з 2013 роком, що є наслідком економічної та політичної нестабільності в країні, наявністю військової агресії з боку Російської Федерації. Також значні обсяги інвестиційних

ресурсів в аграрний сектор економіки України забезпечують такі країни як: Німеччина – обсяг інвестицій у 2014 році становив 65,3 млн. дол США; Велика Британія – 34,8 млн. дол. США, Польща – 32,5 млн. дол. США.

Проте переважну частку фінансових ресурсів аграрні підприємства залучають саме на внутрішньому ринку. За оперативною інформацією про стан залучення кредитних коштів підприємствами агропромислового комплексу та надання фінансової підтримки у 2015 році станом на 9 жовтня 2015 року, 1887 підприємств агропромислового комплексу залучили кредити загальним обсягом 12,9 млрд. грн, що у 1,5 рази більше, ніж на відповідну дату 2014 року (8,6 млрд грн) в тому числі: 8,9 млрд грн – короткострокові, 2,4 млрд грн – середньострокові та 1,6 млрд грн – довгострокові кредити. Із них 96 підприємств залучили пільгові кредити у поточному році загальним обсягом понад 1,5 млрд грн, в тому числі: 1,0 млн грн – терміном користування до 1 року та 485,1 млн грн – від 1 року [11]. Обсяги пільгових кредитів, залучених у 2014 році, за якими надається компенсація у 2015 році, складають 819,1 млн гривень. Процентні ставки, під які залучаються кредити у 2015 році складають у національній валюті 17-35 % та в іноземній валюті 10-19,1 % річних.

В рамках реалізації бюджетної програми 2801030 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів» до регіонів спрямовано кошти в сумі 300 млн. гривень. Станом на 09.10.2015 року фактично використано 52,4 млн грн, залишок – 247,6 млн гривень [11]. Однак ці ресурси практично не використовуються на фінансування інвестиційної діяльності аграрних підприємств.

Загалом вивчаючи аграрний сектор України в дослідженні був проведений PESTLE - аналіз країни, оскільки розвиток економіки дуже тісно пов'язаний з політичною стабільністю, законодавчою базою та впровадженням нових технологій (табл.1).

З політичної точки зору перевагами для розвитку аграрного сектора України та її експортного потенціалу є підписання Угоди про асоційоване членство в ЄС та подовження останнім преференцій до 2016 року, а от негативним фактором впливу стає інтервенція Російської Федерації, хитка політична система та відсутність економічних науково-обґрунтованих реформ.

Економічними плюсами України в аграрному секторі є переважання експорту над імпортом у два рази, проте більшість експортованого товару сировина, а система логістики і зберігання врожаїв потребує

вдосконалення. Значна державна підтримка США та ЄС своїх національних товаровиробників знижує конкурентоспроможність української аграрної продукції на світовому ринку, а негативний інвестиційний імідж України уповільнює розвиток виробництва.

Таблиця 1 - PESTLE – аналіз експортного потенціалу аграрного сектора України

1	Переваги	Недоліки
	2	3
Political	<ul style="list-style-type: none"> - підписання угоди про Асоціацію з ЄС та меморандум про взаєморозуміння щодо Діалогу з аграрних питань між Міністерством аграрної політики та продовольства України і Генеральним Директоратом Європейської комісії «Сільське господарство та розвиток сільської місцевості»; - політика державної підтримки нарощування зерновиробництва; - продовження торговельних преференцій від ЄС до 2016 року; - співпраця з міжнародними інституціями (ФАО та ін.); 	<ul style="list-style-type: none"> - нестабільна політична ситуація в країні надмірний вплив політичних факторів; - військова інтервенція з боку Російської Федерації; - відсутність достатнього рівня наукового обґрунтування економічних реформ; - поширення практики вжиття обмежувальних та протекціоністських заходів з боку окремих країн та провідних транснаціональних корпорацій;
Economic	<ul style="list-style-type: none"> - введення системи аграрних розписок; - фіксований сільськогосподарський податок; - експорт зерна здійснюється до 90 країн світу; 	<ul style="list-style-type: none"> - складна система реєстрації прав оренди земель сільськогосподарського призначення; - малоефективна система діагностика; - низький рівень державної підтримки; - негативний інвестиційний імідж країни; - низький рівень капіталізації прибутків підприємств; - нецільове використання амортизаційних фондів; - відсутність дієвих механізмів страхування інвестиційних ризиків; - здійснення розрахунків з експортних операцій через офшорні компанії та ухилення від податків;
Social	<ul style="list-style-type: none"> - понад 14 мільйонів українців проживають у сільській місцевості; - понад 3,6 мільйонів громадян зайняті у сільськогосподарському виробництві; - зростання престижу роботи аграріїв; 	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток великих агрохолдингів створює ризик збільшення безробіття на селі; - необхідність реформування аграрної науки та освіти; - одна з найнижчих середніх заробітних плат у галузі сільського господарства;
Technological	<ul style="list-style-type: none"> - зростання інтересу до виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції, вирощеної за принципом органічного землеробства; - імпорт інноваційної техніки та технологій, що знижує собівартість; 	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність законодавчої бази, що створює ГМО; - переважання екстенсивного способу виробництва сільськогосподарської продукції; - низький рівень ефективності в галузі;
Legal	<ul style="list-style-type: none"> - державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р., - стратегії розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 р., 	<ul style="list-style-type: none"> - низький рівень правового та судового захисту прав інвесторів; - незавершеність земельної реформи; - недостатній розвиток національних систем сертифікації і контролю якості експортної продукції;
Environmental	<ul style="list-style-type: none"> - 70% території України займають сільськогосподарські угіддя, понад 17% - ліси і лісо вкриті площі; - сприятливий для сільського господарства клімат; - великі запаси чорнозему; - значна забезпеченість водними ресурсами; - вигідне географічне положення країни. 	<ul style="list-style-type: none"> - внесення недостатньої кількості органічних добрив; - зменшення родючості ґрунтів за останні 20 років на 3,14%; - повсюдне недотримання сівозмін; - неконтрольоване зниження рівня ґрунтових вод; - деградація земель внаслідок ерозії, забруднення, втрати родючого шару; - значна територія радіаційного забруднення.

У соціальній сфері існує загроза розростання великих агрохолдингів, що може спричинити безробіття селян, до того ж зараз заробітна плата у робітників, задіяних у сільському господарстві, порівняно мала.

В технологічному аспекті безпечним плюсом є зростання зацікавленості виробників у екологічних товарах, поширюється органічне землеробство. Проте законодавчі прогалини в сфері генної інженерії, відсутність технічних норм перешкоджають розвитку аграрного сектора.

В законодавстві наявні стратегії розвитку аграрного сектора та державна програма розвитку села на 2015 рік, які сприяють підвищенню експортного потенціалу країни, але низький рівень правового та судового захисту прав інвесторів, нестабільність законодавчої бази та незавершеність земельної реформи перешкоджають припливу в країну капіталів для розвитку виробництва, підвищення його ефективності [4].

Невід'ємною частиною інтеграції аграрного сектору України у світову економічну систему є реалізація його експортного потенціалу. В сучасних умовах розвитку світового господарства для України є пріоритетним поглиблення зовнішньоекономічних зв'язків з країнами Європейського Союзу, проте для гармонізації та стабілізації позиції країни в системі міжнародних координат необхідна диверсифікація країн-партнерів з метою уникнення залежності від конкретного регіону. В дослідженні було здійснено SWOT-аналіз співпраці України з країнами Перської затоки (рис.4).

Країни Перської затоки є порівняно не вивченим ринком збуту для українських аграрних товаровиробників, проте зазначений регіон міг би реалізувати експортний потенціал країни, зокрема її аграрного сектора [7]. Проаналізувавши сильні та слабкі сторони відносин України та країн Перської затоки очевидно, що переваг більше ніж недоліків, а сертифікація товарів спрощується експортним досвідом України на ринку ЄС.

В результаті дослідження необхідно констатувати, що, в межах відносин України та країн Перської затоки, перша може очікувати залучення іноземних інвестицій, особливо в аграрний сектор. Така торгова співпраця дозволить диверсифікувати структуру експорту вітчизняних товарів сільськогосподарського виробництва, а також розширить експортний потенціал України.

Таким чином, ситуація, що склалася в аграрному секторі, створює ряд викликів. Подальший розвиток аграрного сектору, що є одним з найбільш важливих в економіці України, потребує якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності

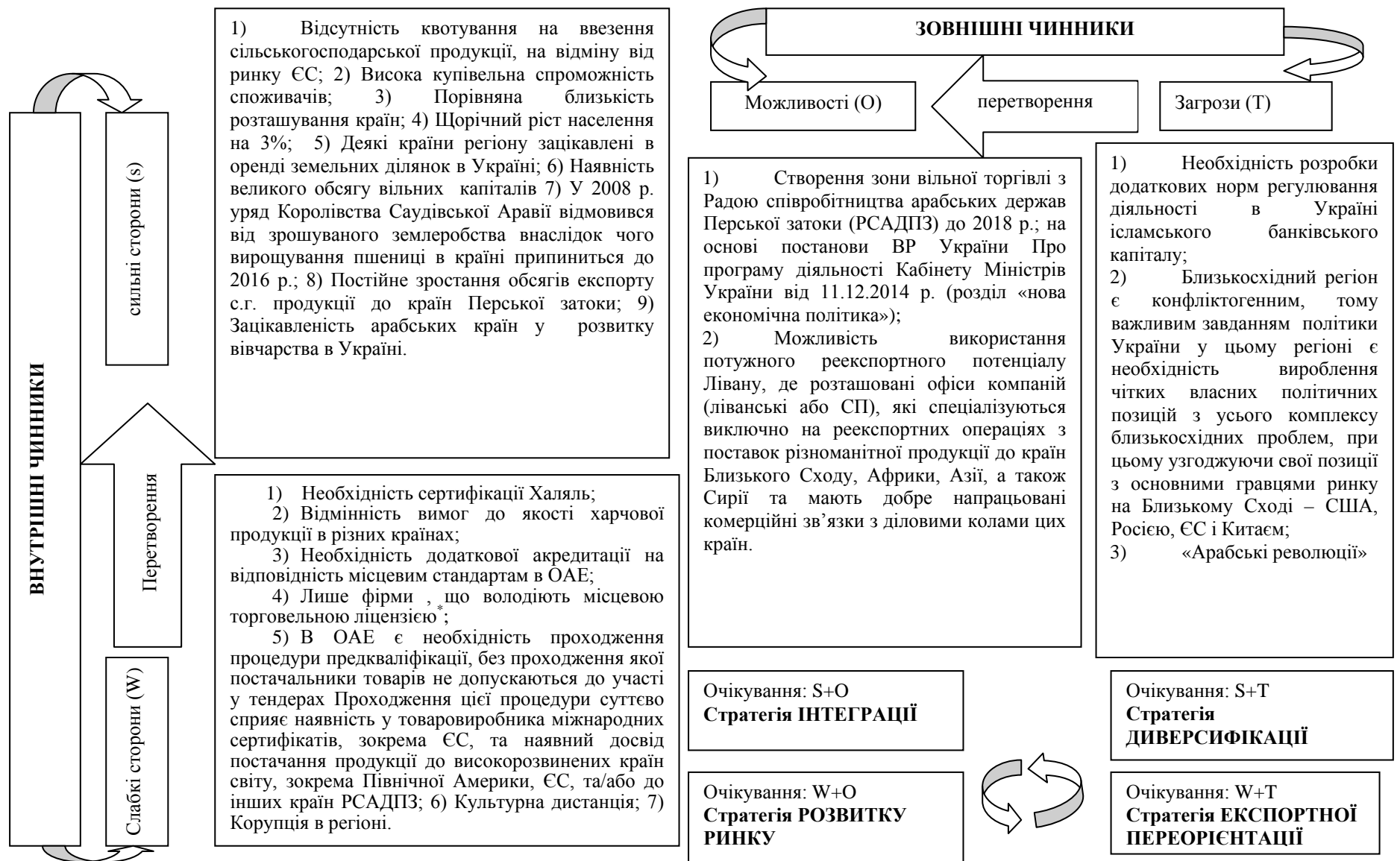

Рис.4. SWOT-аналіз співпраці України та країн Перської затоки [4]

сільськогосподарського виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках та продовольчу безпеку держави.

Виконання цього завдання пов'язане із визначенням стратегічних напрямів державної підтримки та забезпечення ефективного функціонування ринкових механізмів, інтеграції аграрного сектору економіки країни в світову економічну систему.

Міністерством аграрної політики та продовольства України розроблена Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року метою якої є створення організаційно-економічних умов для ефективного соціально спрямованого розвитку аграрного сектору, стабільного забезпечення населення якісною та безпечною вітчизняною сільськогосподарською продукцією та промисловості сільськогосподарською сировиною, виробництво продукції з високою доданою вартістю, нарощування обсягів на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства.

Для виконання Програми необхідно близько 101 млрд. гривень, з них за рахунок коштів державного бюджету – 71,6 млрд. гривень. Конкретні обсяги фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів для розвитку аграрного сектору економіки визначаються під час розроблення завдань і заходів з виконання Програми. Фінансування Програми здійснюватиметься за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, приватних інвестицій та інших джерел, не заборонених законодавством. Для виконання Програми також залучатиметься міжнародна технічна та фінансова допомога [11].

Основні заходи, передбачені Програмою:

- формування інтегрованої в світову промисловість галузі сільськогосподарського машинобудування;
- технічної модернізації виробництва, зменшення енерговитратності та імпортоенергозалежності;
- підтримки масового впровадження технологій та формування сировинної бази виробництва біопалива, в тому числі шляхом збільшення площ вирощування енергетичних культур;
- поліпшення інвестиційного клімату, сприяння залученню інвестицій міжнародних фінансових установ та країн – стратегічних партнерів України для реалізації проектів в агропромисловому комплексі з дотриманням принципів прозорості, ефективності та можливості використання інституту державно-приватного партнерства [11].

Очікується що, реалізація програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року дозволить створити умови для активізації інвестиційних процесів в галузі; застосувати нові технології, які засновані на раціональному використанні ресурсів виробництва; наростити обсяги сільськогосподарської продукції і продовольства на світовому ринку.

Загалом має відбуватися формування функціональної паралелі державної політики економічного розвитку вітчизняного аграрного сектору з Програмами продовольчої та сільськогосподарської організації ООН, Міжнародного фонду сільськогосподарського розвитку та Всесвітньої продовольчої програми ООН. Усі вони носять глобальний характер та враховують загальносвітові проблеми, частиною яких є власне Україна та її сільське господарство і передбачають стратегічну орієнтацію на період до 2020 – 2050 рр. Вітчизняна економіка має враховувати тенденції та закономірності в системі міжнародних аграрних відносин та реагувати на них з реалізацією власних інтересів, проте без нанесення шкоди оточуючим та порушення світового мегаекономічного балансу.

Як елемент механізму економічного розвитку вітчизняного аграрного сектору має братись до уваги досвід розвинених країн, який наголошує на тому, що для нормального розвитку необхідно мати в основі довгострокові прогнози і програми.

Висновки. Дослідивши динаміку інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки України важливо констатувати, що протягом 2010 – 2014 років посилилась позитивна тенденція щодо зростання обсягів капітальних інвестицій в сільське господарство, однак, інвестиційна привабливість галузі має тенденцію до зниження, про що свідчить динаміка прямих іноземних інвестицій. Ознайомившись з географією прямих іноземних інвестицій в сільське господарство слід зазначити, що найбільші їх обсяги забезпечує Кіпр, однак, в основному це внутрішні інвестиції компаній, які зареєстровані в офшорній зоні Кіпру. Загальний обсяг кредитів, залучених аграрними підприємствами постійно зростає, проте ці ресурси майже не використовуються для фінансування інноваційної діяльності.

Загалом же Україна має гарні кліматичні умови та природні й трудові ресурси для розвитку аграрного сектора економіки. Проте значний вплив політичних факторів та корупція перешкоджають розвитку та реалізації експортного потенціалу. Співпраця України з країнами Перської затоки дозволить диверсифікувати структуру експорту вітчизняних товарів сільськогосподарського виробництва, а також розширить експортний потенціал країни.

Отже, оновлення матеріально-технічної бази аграрних підприємств сприятиме нарощуванню виробництва конкурентоспроможної продукції та підвищенню рівня продовольчої безпеки, зростанню ефективності аграрної галузі як одного з основних локомотивів розвитку національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Міщенко Д.А. Забезпечення продовольчої безпеки держави шляхом удосконалення державного регулювання аграрного сектору економіки / Д.А. Міщенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 16. – С.142-145.
2. Скидан О.В. Інвестиції в аграрний сектор економіки як основа формування продовольчої безпеки держави / О.В. Скидан, Ю.І. Лисогор // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 18. – С.6-8.
3. Ніжніков М.Л. Забезпечення стійкого розвитку аграрного сектора на основі активізації інноваційних процесів на національному та регіональному рівнях / М.Л. Ніжніков // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – №5. – С.154-157.
4. Яценко О.М. Розвиток експортного потенціалу аграрного сектору економіки України в умовах глобалізації / О.М. Яценко, Н.Г. Невзгляд // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – №3. – С.39-48.
5. Павлова Г.Є. Застосування системного підходу до управління процесом впровадження інноваційних технологій в аграрний сектор національної економіки / Г.Є. Павлова // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – №8. – С.45-50.
6. Слюсаренко А.В. Формування стратегічних орієнтирів розвитку аграрного сектору України на основі світового досвіду / А.В. Слюсаренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – №15. – С.81 – 84.
7. Коміренко В.І. Особливості економічного співробітництва між Україною та Саудівською Аравією / В.І. Коміренко, О.В. Гончаров // Сучасні питання економіки і права. – 2011. – №.1. – С.34-38.
8. Абумуфрех М. Зовнішньоекономічні відносини України з країнами Перської затоки: дис. к.е.н: 08.00.02/Абумуфрех Мурат Махмуд Хасан – Львів, 2014. – 203 с.
9. Пути укрепления продовольственной безопасности и инвестирование в сельское хозяйство с учетом интересов мелких землевладельцев. – Рим: Комитет по всемирной продовольственной безопасности. 37-я сессия, 17 – 22 октября 2011 года. – 17 с.
10. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
11. Офіційний сайт міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>
12. Огляд продовольчої безпеки України у 2014 році та бліц-оцінка на 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>